

Ripping/spyling av substrat – Vigga

Kort om Vigga

Vigga starter i Lunner kommune og renner gjennom Gran mot utløp i Røykenvika. Nedbørfeltet er preget av jordbruksareal, for det meste åker (kornproduksjon), men også av noe grasproduksjon, noe husdyrhold, større skogområder og spredt og tett bebyggelse og tilhørende infrastruktur. Elva er flere steder forbygd og fysisk påvirket i større eller mindre grad, men lite på akkurat denne strekningen. Strekningen gjennom Brandbu sentrum ble restaurert i 2020-22 i forbindelse med en omfattende flomsikring. Det er anbefalt tiltak i form av ripping/spyling fordi:

- Nedre deler av Vigga har vært hardt belastet med tilførte partikler og næringssalter i flere tiår, blant annet som følge av Brandbu renseanlegg, avrenning fra oppstrøms jordbruksareal og til sist i forbindelse med NVEs flomsikringsarbeid gjennom Brandbu sentrum. Strekningen er nå preget av tilslamming/tilgroing og markant reduksjon av bunnssubstratkvalitet. Flere av de tidligere store tilførselskildene er nå flyttet eller redusert, så det er grunn til å tro at tiltaket vil ha langvarig effekt.
- Flere steder tetter finsedimenter hullrom for gyting og yngel.

Målsetning/effekt av tiltak

- Rense bunnssubstratet for tilførte partikler og unaturlig stor begroing.
- Skape hulrom, fjerne finsedimenter og tilgjengeliggjøre substrat for gyting og yngel.

Gjennomføring

Kort beskrivelse av metodikk

Ripping foregår ved at man «luffer» elvebunnen med gravemaskingrabb, telekrok eller lignende. På den måten løsner en del begroing samt de finsedimentene som over lang tid har pakket seg ned i naturlige hullrom, og bunnssubstratet blir rensset.

Et mer skånsomt alternativ er spyling. Dette foregår med en tilstrekkelig kraftig pumpe og utlagte brannslanger, og er godt egnet i mindre vassdrag eller dersom tilgjengeligheten med større maskiner er begrenset.

Ripping krever tilgang med gravemaskin, mens spyling kan gjøres manuelt av 2-3 personer i elva. Våre egne erfaringer med spyling, mulighet for tilgang med gravemaskin, samt dialog med grunneiere vil avgjøre i detalj hvilken metode som vil benyttes hvor i Vigga, men det legges opp til en kombinasjon der ripping er dominerende metode.

Mer eller mindre hele strekningen har behov for substratrensing, men tilgjengeligheten vil være førende for hvor tiltak kan gjennomføres. Etter befaring med entreprenør 11.4.23 foreslås ripping på noen prioriterte områder (se figurer). Tilgang må avklares med grunneiere før oppstart.

Tidspunkt gjennomføring: Medio juni – medio sept. 2023

Tidspunkt for gjennomføring skal ta hensyn til ørretens livssyklus. Ripping og spyling skal derfor gjennomføres i perioden medio juni – medio september når ungfisk eller rogn ikke ligger i sedimentet.

Figur 1. Prioriterte områder for ripping er markert med oransje farge. Det østre området er stedvis vanskelig tilgjengelig, og maskinfører vil måtte gjøre stedlig vurdering av om ripping er gjennomførbart. Det er flere aktuelle riggplasser, hvorav to er markert med fiolett omriss på kartet, og den vestre er mest aktuell. Grunneiertillatelse må innhentes før arbeid igangsettes.

Figur 2. Det gulskraverte området er prioritert for spyling. Området er vanskelig tilgjengelig for ripping, men økt andel hullrom vil være svært gunstig rett nedstrøms utlegging av gyttegrus.

Spesielle hensyn

Fremmede arter: Det er registrert kjempebjørnekjeks langs nedre del av Vigga. Det er viktig å være bevisst på å unngå spredning av frø.

Annet: Berørte grunneiere må kontaktes før gjennomføring av tiltaket.